

**DALMATINCI
U PRVOJ
PROLETERSKOJ
BRIGADI**

Opć. odbor SUBNDR-a Vnačar

Šibenik, 21. 5. 1983.

Šibenik
[Signature]

BIBLIOTEKA SJECANJA

1

Uredništvo:

Batinić Nikola, Bulajić Rade, Curin Miroslav, Jelić Tomislav, Pirak Vitomir.
Popić Marin, Šprljan Nevin, Vidošević Nikola, Zarković Božo

Redaktor

RADE BULAJIC

GLAVNI I ODGOVORNI UREDNIK

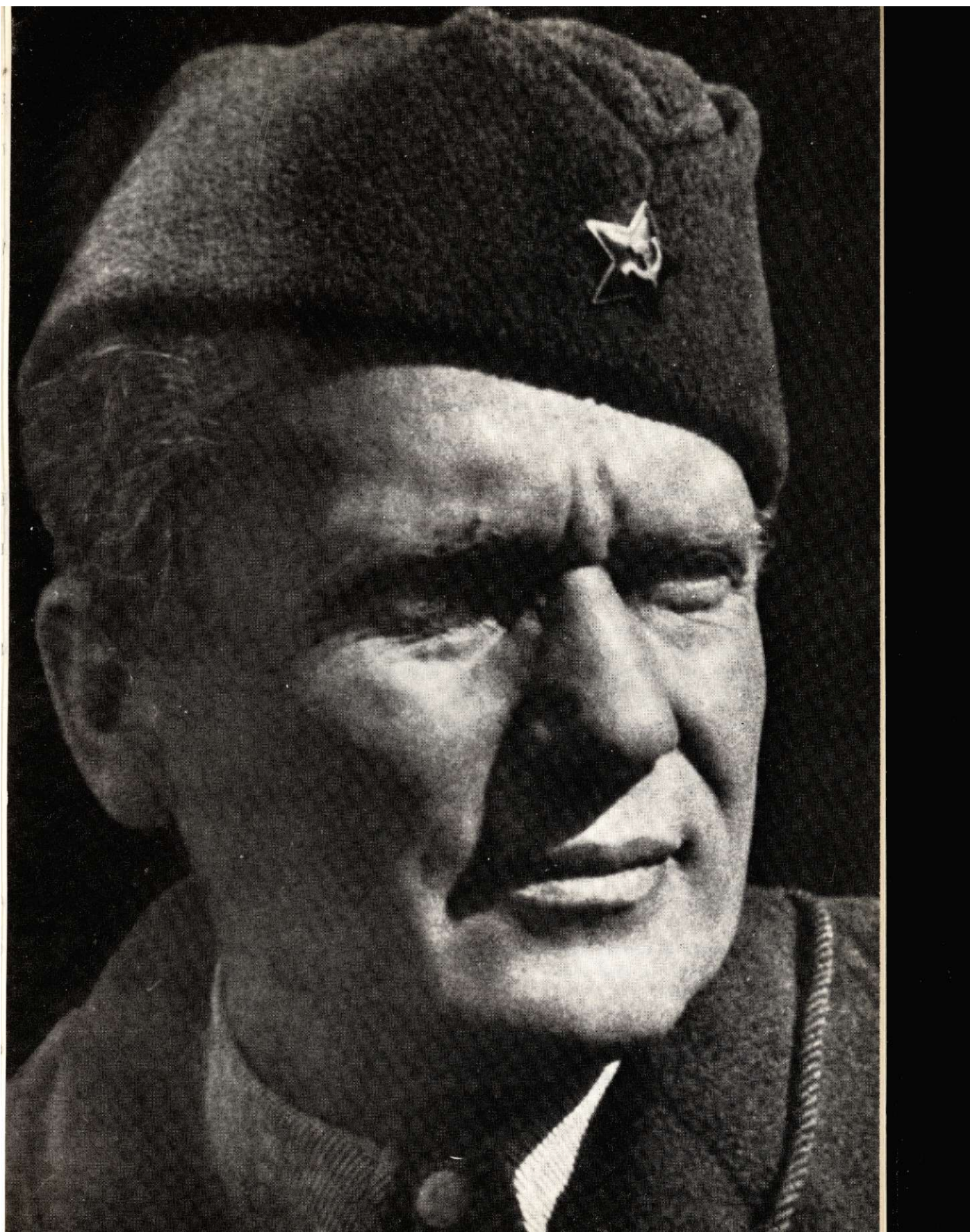
MIROSLAV CURIN

DALMATINCI
U PRVOJ PROLETERSKOJ
BRIGADI

ZBORNİK SJECANJA
I
POPIS BORACA IZ DALMACIJE

I N S T I T U T
ZA HISTORIJU RADNIČKOG POKRETA DALMACIJE
SPLIT, 1982.

*U čast 90-godišnjice rođenja našeg
voljenog vrhovnog komandanta
Tita i u slavu svim poginulim i
umrlim borcima Prve proleterske
brigade.*

PREDGOVOR

Knjiga koju predajemo javnosti pod naslovom »Dalmatinci u Prvoj proleterskoj brigadi« još je jedan, vjerujemo, značajan prilog historijskoj publicistici i dokumentaristici narodnooslobodilačke borbe i socijalističke revolucije u Jugoslaviji, posebno u Dalmaciji.

Ideja da se djelo ovakve vrste pripremi i objavi začeta je u Sekciji boraca Prve proleterske NOU brigade za Dalmaciju (sa sjedištem u Splitu) još 1974. godine. Osnovna zamisao od inicijalne ideje do konačnog oblikovanja knjige uglavnom je zadržana u njenom izvornom smislu. Naime, inicijator je smatrao da treba upoznati javnost o učešću 1453 boraca iz Dalmacije u našoj legendarnoj Prvoj proleterskoj brigadi ne u smislu da glorificira brojnost dalmatinskih boraca kao neke posebne etničke grupacije u njoj nego <u smislu širine narodnooslobodilačkog pokreta u Dalmaciji iz koje su cijelim tokom NOB-e regrutirani borci za razne jedinice NOV i POJ svrstavajući se pod barjak Tita i Komunističke partije Jugoslavije za slobodu i nezavisnost ove male i hrabre zemlje. Stavši, borci iz Dalmacije su učešćem u Prvoj proleterskoj brigadi i u mnogim, drugim brigadama iskazali svoj internacionalistički karakter i bili subjekti stvaranja bratstva i jedinstva naroda i narodnosti širom Jugoslavije.

U svojoj osnovnoj poruci te ideje su prisutne na stranicama ove knjige kroz sjećanja boraca i kroz kratke biografske podatke o ratnicima iz Dalmacije u Titovoj armiji.

Po svojoj strukturi ova edicija ima obilježja historijske publicistike i dokumentaristike. U prvom dijelu je dat dosta opširan pregled borbenog puta Prve proleterske brigade s ciljem da se i njeni borci i buduće generacije prisjete na golgotski težak ali častan put te naše proslavljene proleterske brigade.

Drugi dio knjige najvećim dijelom sadržava sjećanja boraca iz Dalmacije o događajima iz ratne prošlosti brigade dakako iz ugla koje je vidio svaki autor. Sjećanja je priložio i određen broj boraca brigade iz drugih krajeva zemlje koji su dali svoja sjećanja na svoje suborce iz Dalmacije.

Sigurno je da će ovaj dio knjige dočarati čitaocu mnoge događaje iz njihova boravka u brigadi i ostaviti mogućnost historičarima da rekonstruiraju poneka zbivanja, za koja inače nema arhivske građe, iz njezine bogate ratne povijesti.

U trećem dijelu nalaze se u stvari kratke ratne biografije (većim dijelom i sa slikom — 822) velike većine od 1453 dalmatinska borca koji su u šest navrata popunjavali redove Prve proletherske brigade. Naime, autori ovog dijela — Tomislav Jelić i Vitomir Pirak — i pored toga što su uložili golemi trud, uspjeli su sakupiti, pa i sami rekonstruirati kratke biografije za 1215 boraca, dok su za 238 smogli samo spoznaju o njihovim imenima. Vjerojatno će naknadna istraživanja korigirati i ovaj broj i sadržaj, ali i mimo toga ovaj dio knjige je veoma značajan prilog historiografiji NOB-e u Dalmaciji.

U stvaranju ove knjige sudjelovali su mnogi pojedinci, organizacije i ustanove pa im uredništvo iskazuje zahvalnost za uloženi trud. Posebnu hvalu dugujemo svim autorima koji su priložili svoje zapise za ovu knjigu. Naročito treba istaknuti suradnju općinskih odbora SUBNOR-a iz Dalmacije i Sekcije Prve proletherske brigade Beograd. U sufinanciranju učestvovala su mnoge društveno-političke zajednice i organizacije udruženja i pojedinci i njima uredništvo izražava zahvalnost.

REDAKCIJA

SJEĆANJE NA RUDO I PRVU PROLETERSKU

Dvadeset drugog decembra 1941. godine, na trgu malog mjesta Rudo postrojilo se oko hiljadu boraca od šesnaest do podeset i više godina života. Gledao sam pred sobom već sijede prekaljene ratnike i pokraj njih omladince i omladinke, među kojima su mnogi još bili djeca. Govorio sam im o tome zašto stvaramo ovu proletersku jedinicu i kakvi moraju biti njeni borci, govorio sam im o ulozi koju će ona imati i o teškim borbama koje nam predstoje, o sigurnoj pobjedi nad okupatorima i domaćim izdajnicima i o srećnijoj budućnosti koja očekuje naše narode — o ciljevima za čije postignuće ne smijemo žaliti nikakvih žrtava.

U očima i na licima svih boraca vidio sam odlučnost za borbu i ogromno povjerenje u našu Partiju, koja je organizovala i vodila tu borbu. U isto vrijeme, kod mnogih sam više osjetio nego vidio tugu i brigu za onima koji su ostali u njihovom zavičaju. Mi smo se morali pod borbom povlačiti, a mnogi su ostavili svoje roditelje i porodice kojima je prijetila opasnost od represalija okupatora i četnika. Nešito slično sam i sam osjećao, jer sam bio svjestan velike odgovornosti pred svim tim dragim borcima, mladim i starim, koji su dobrovoljno pošli u nepoznate krajeve i borbe.

Mnogo puta, kad sam poslije većih borbi susretao Prvu proletersku brigadu, srce mi se stezalo kad u redovima boraca ne bih vidio neka od poznatih lica. Na njihova mjesta dolazili su sve novi i novi borci iz drugih krajeva. U četverogodišnjoj borbi, na mnogim bojištima, Prva proleterska brigada dala je preko sedam hiljada života. Ali neprijatelj je to osmostruko platio, jer su hrabrost boraca i borbeni i moralni kvaliteti Prve proleterske brigade bili na velikoj visini. Zato je ona bila veoma omiljena ne samo u svim jedinicama Narodnooslobodilačke vojske već i u narodu, svuda gdje se pojavila. Izgrađujući se u procesu borbe vojnički i politički — brigada je bila veoma efikasna škola kadrova. Ona je dala mnogobrojne vojne i političke rukovodioce za druge naše ratne jedinice. Ona je, pored toga, veoma savjesno politički djelovala i među stanovništvom, šireći neumorno ideje o ciljevima naše narodnooslobodilačke borbe, a u prvom redu o ostvarenju čvrstog bratstva i jedinstva naroda — koje je značilo ne samo garanciju za uspješnu borbu protiv okupatora nego i neophodan uslov za stvaranje nove, snažne i jedinstvene Jugoslavije.«

TITO

POGINULIM, UMLRIM I ŽIVIM PROLETERIMA

Vama drugovi proleter
koji ste na poziv naroda, Partije i druga Tita
Dobrovoljno i svjesno stupili u borbu
protiv okupatora i domaćih izdajnika
veliko hvala
Vama drugovi
koji ste stizali u redove proletera odasvud,
koji ste stvarali i razvijali bratstvo i jedinstvo,
koji ste zauvijek zaspali na vječnoj straži
još jednom veliko hvala.

Nikada nećemo zaboraviti drugarski stisak ruke, prve zagrljaje,
prve juriše, suze za poginulim drugom
Nikada nećemo zaboraviti neprospavane noći,
ni žrtvovanja za druga,
ni zadovoljstva radi izvršenih zadataka,
ni strahote zima, ni osmijehe ranog proljeća,
ni glad, ni iznemoglost, ni prvu mjesečinu ...
Nikada nećemo zaboraviti proletherske povike na juriš, na
bitke, na zakletvu . . .
Nikada nećemo zaboraviti poglede naših ranjenika, njihovo
povjerenje i nadanja u našu odlučnost, u nas i našu borbu . . .

Mnogo vas je palo smrću heroja — zauvijek zaspalo
ali mi ne zaboravljamo
mi pamtimo
mi se družimo s vama ...

Vi ste među živima
Hvala vam
Hvala što svojim životima označiste puteve do slobode
Veliko vam hvala na pjesmi i slobodi
Hvala vam u ime te iste slobode
u ime naroda, Partije i Tita
Hvala vam u ime mladosti
u ime budućih pokoljenja
Hvala vam u ime sretnije budućnosti...

NEVIN ŠPRLJAN, borac
Trećeg kragujevačkog bataljona
Prve proletherske NOU brigade